

Rózsa Tibor

Információs műveletek a Magyar Honvédség missziós feladataiban

Doktrinális és gyakorlati tapasztalatok

Napjaink katonai műveletei komplex jellegűek. A műveleti környezetet összetett és többretegű tényezők jellemzik. Azokban a három, ma is érvényes alaptényező (ti. a haderő, a tér és az idő) kiegészül, és szorosan összefügg egy negyedik műveleti tényezővel: az információval. Ebből adódóan a műveletek egyre nagyobb részét képezik az információs jellegű tevékenységek. Ennek eredményeként a parancsnokok eszköztárába olyan képességekkel egészül ki, amelyekkel egy-egy válságkezelő művelet során esetenként kinetikus eszközök nélkül érhetők el a kitűzött célok.

A NATO átfogó és hatásalapú megközelítésről kialakított koncepciója rögzíti, hogy a Szövetség a biztonsági kihívások kezelése során minden szinten széleskörű és kölcsönös együttműködésre törekszik a releváns kormányzati és nem-kormányzati szervezetekkel, továbbá a megfelelő eszközöket használja a műveleti környezet befolyásolására, illetve a válságkörzetek stabilitásának megteremtésére. Írásom célja, hogy bemutassam a Szövetségben és a Magyar Honvédségben egyaránt új megközelítésnek számító információs műveletek és tevékenységek elméletének gyakorlati megvalósulását a NATO Nemzetközi Közreműködő Erők (International Security Assistance Force – ISAF) műveleteiben, Afganisztánban. Munkám alapját az afganisztáni műveleti területen megszerzett többéves szakmai tapasztalataimra építettem.

Az információalapú műveletekkel (INFOOPS) kapcsolatos gyakorlati tapasztalataink az alábbi forrásokból származnak:

- a Magyar Tartományi Újjáépítési Csoport (PRT) parancsnoki és parancsnok-helyettesi beosztások ellátásából;
- a PRT civil-katonai együttműködési (Civil-Military Cooperation – CIMIC) és lélektani műveletek (Psychological operations – PSYOPS) részlegek szakállományában végzett feladatok végrehajtásából;
- az ISAF Északi Regionális Parancsnokság (RC N) CJ9 állományában betöltött egyéni törzstiszti szakbeosztások ellátása során szerzett ismeretekből.

Az MH Összhaderőnemi Parancsnokság Civil-katonai Kapcsolatok Főnökség szakmai felügyelete alá tartozó CIMIC- és PSYOPS-szakterület egyaránt alapvető részét képezik az információalapú műveleteknek. A szakbeosztásokban végzett feladat-végrehajtás során közvetlen részesei vagyunk az információalapú műveletek alkalmazásával kapcsolatos koncepció változásának, az INFOOPS feladatrendszere alakulásának.

Az információs műveletekkel foglalkozó Szövetségi szabályzók

Jelen tanulmánynak nem célja a NATO információs műveletekkel foglalkozó doktrínájának részletes elemzése. Kiindulási alapként azonban mindenképpen tisztázni kívánom a szövetséges műveletekben végzett missziós tevékenységünk elméleti alapját. Induljunk el tehát a „kályhától”, és nézzük meg, hogy a Szövetségi szabályzók hogyan határozzák meg az érintett témakört!

A NATO Katonai Bizottsága az információs műveleteket a következőképpen fogalmazta meg: *„Információs tevékenységek azok a tevékenységek, amelyeket arra terveztek, hogy különböző információkra és/vagy információs rendszerekre hatást gyakoroljanak. Bármely szereplő által végrehajthatóak, és védelmi rendszabályokat tartalmaznak.”*¹

A 2009 novemberében elfogadott Információs Műveletek Doktrína megfogalmazása: *„Az INFOOPS egy katonai funkció, amely tanácsadással és a katonai információs tevékenységek koordinálásával a kívánt hatás elérése érdekében befolyásolja az ellenséges erők, lehetséges ellenséges erők, illetve más, az Észak Atlanti Tanács által engedélyezett felek szándékát, megértését és képességét, ezzel támogatva a szövetséges erők missziós célkitűzéseit.”*² Az információs műveletek célja tehát az adott hadszíntéren, műveleti területen jelen lévő katonai³ és félkatonai, illetve civil szereplők (parancsnokok, vallási és politikai vezetők stb.) akaratának, megértésének és képességének befolyásolása azzal a céllal, hogy a misszió teljesítse küldetését, elérje a kitűzött katonai célokat. Ugyanilyen fontos a civil lakosság támogatásának megnyerése a saját csapatok védelme és a végrehajtható műveletek sikere érdekében.

A doktrína az információs műveletek három fő tevékenységi területét különbözteti meg:⁴

- 1) Olyan információs műveletek, melyek az ellenfél, valamint az NAC által jóváhagyott felek észlelésének és attitűdjének változásaira, befolyásolására vagy megerősítésére fókuszálnak.
- 2) Olyan információs műveletek, amelyek az információs környezetben a Szövetség manőverszabadságának megőrzésére és megóvására fókuszálnak azáltal, hogy megvédik azokat az adatokat és információt, melyek támogatják a Szövetség döntéshozóit és döntéshozatali folyamatait.

1 MC 422/3 NATO Policy on Information Operations

2 AJP 3.10 Allied Joint Doctrine for Information Operations

3 Megjegyzendő, hogy Afganisztánban a NATO-val szembenálló reguláris erőkből kevés van.

4 AJP 3.10 Allied Joint Doctrine for Information Operations

- 3) Olyan információs tevékenységek, amelyek a vezetési funkciók és képességek megbontására fókuszálnak azáltal, hogy hatást gyakorolnak azokra az adatokra és információra, melyek az ellenfelet és más, a NAC által jóváhagyott felet támogatnak, és amelyeket a vezetési és irányítási, felderítési, megfigyelési és célfelderítési, valamint fegyverrendszerekhez használnak.

A gyakorlati megvalósítás során szerzett tapasztalatok

Az elmúlt évek tapasztalatai egyre inkább alátámasztják, hogy a hagyományos, kinetikus katonai műveletek kizárólagos alkalmazása az afganisztáni műveletben nem biztosítja a kitűzött célok elérését. A hosszú távú stabilitást, az újjáépítéshez elengedhetetlen biztonságos környezetet komplex megközelítéssel, a katonai és a civil képességek széles spektrumát átfogóan lehet megteremteni. Ezt hívja a Szövetség átfogó megközelítésnek (comprehensive approach).

Az ISAF kinetikus és információs jellegű katonai műveletei folyamatosan az érdeklődés középpontjában vannak, a nyilvánosság, a közvélemény előtt történnek. Különösen igaz ez akkor, ha valami negatív szenzáció történik. Mind a helyi lakosság, mind a nemzetközi közvélemény egyre növekvő érdeklődéssel és várakozással figyeli az események alakulását.

Tapasztalatok alapján a műveletek jelenlegi szakaszában a kinetikus és információs műveletek aránya folyamatosan eltolódik az információs műveletek javára. Ahhoz, hogy tartós sikert érjen el egy művelet, már az előkészítés, a tervezés fázisában rendkívül összehangolt, annak minden szegmensét figyelembe vevő tevékenységre van szükség. A különböző képességek, eszközök alkalmazásának összehangolására szolgáló funkció az INFOOPS. A műveletek sikerének hatását nagyban tudja fokozni az azt követő CIMIC-tevékenység, a megfelelő PSYOPS-kampány, egy-egy jól előkészített sajtótájékoztató, az érintett területen élő közösségek vezetőivel kialakított jó kapcsolat alapján végzett egyeztetések, tájékoztatások. A műveletek előkészítési fázisában nagy segítséget jelent az érintett terület civil környezetének értékelése. Ezen megállapítások, tények hatására a szakterületek feladatrendszere átértékelődött. Így a NATO egyik legjelentősebb műveletében való több éves aktív szakmai részvétel tapasztalatai alapján megállapítható, hogy:

- a non-kinetikus, nem klasszikus katonai képességek (CIMIC, PSYOPS, tömegtájékoztató stb.) szerepe az afganisztáni műveletben felértékelődött. A misszió sikere szempontjából kiemelt fontosságú, hogy megnyerjük a műveleti terület civil környezetének támogatását és ezt folyamatosan fenn is tartjuk.
- A különböző tevékenységek hatékonyságának növelése érdekében elengedhetetlen azok szinkronizálása, a különböző feladatok végrehajtása során végzett tevékenységek harmonizációja.
- A katonai szervezet teljes állományát, teljes feladatrendszerét felölelő harmonizáció révén biztosítható egy egységes kép, egy egységes megjelenés, arculat kialakítása és fenntartása.

Ezen igények alapján alakítottuk ki az Információs műveletek feladatrendszerét, illetve valósítottuk meg a különböző képességek koordinációját, szinkronizálását,

aminek a fő célja a különböző célcsoportok akaratának, megértésének és képességének befolyásolása.

A következőkben néhány gyakorlati példán keresztül bemutatom az afganisztáni misszióban meglévő képességeink konkrét feladatrendszerét, amit jelenleg az INFOOPS magában foglal a műveleti területen. Ha az üzeneteink egységesek a műveletek teljes spektrumában, a műveleti területen és a Szövetség tagországaiiban is, akkor nem kell számolnunk konfliktusokkal. Látnunk kell azonban, hogy a valamelyik NATO-fővárosban felbukkanó, a hazai közvéleménynek szánt, a szabad véleményalkotás kérdéskörébe tartozó üzenet alááshatja az ISAF-misszió megítélését a helyi afgán közvélemény előtt. A dán karikatúrák ügye a magyar PRT-t is konkrétan érintette, hiszen arra a hírre, hogy a karikatúrákat újra megjelentetik, ellenünk is komoly tüntetéseket helyeztek kilátásba 2007 őszén az afgánok. De példaként megemlíthetjük a Korán-égetés kilátásba helyezését néhány hónapja, Floridában, illetve számos iraki példát, ami nemcsak a helyi közvélemény előtt, de a saját országaink lakossága körében is lerombolta az adott misszió megítélését.

Fontos szempont, hogy a szemben álló feleken kívül kiemelt tényezőként kell számításba venni a felelősségi területen élő civil lakosságot, a felelősségi területen tevékenykedő nemzetközi és nemzeti nem kormányzati szervezeteket, a helyi kormányzati szerveket.

Az információs tevékenység összehangolásának eszköze az INFOOPS szinkronizációs mátrixa, ami a lélektani műveletek egyik leglényegesebb dokumentuma. A mátrix:

- a művelet és annak különböző fázisai során végrehajtandó feladatok, kampányok szinkronizálására szolgál, naprakész információkat biztosít ezek végrehajtásának állapotáról.
- időbeni fázisokra és szakterületekre van osztva, így könnyen követhető, hogy ki, mikor, mit csinál, és ezek a tevékenységek hogyan viszonyulnak egymáshoz (átfedések időben, kampányokban stb.);
- segítségével könnyen tervezhető a különböző területek egymást támogató hatása, és megakadályozhatóak az egymással ellentétes tevékenységek. (Könnyen elképzelhető, hogy koordináció nélkül a különböző szakterületek nemhogy segítenék egymást, hanem egymás ellen tevékenykednének.)

Az egyes területek hatékonyságának növelése érdekében egy erős központi koordináló szerepkört alakítottunk ki. Ezt a feladatot a lélektani műveletek szakemberei végzik az INFOOPS koordinációs testületen keresztül. Az INFOOPS főnöke egy nagyon érzékeny, szerteágazó információs háló középpontjában elhelyezkedve, minden, a szervezet környezetéből érkező külső impulzust azonnal érzékelve, arra a legmegfelelőbb választ adva tud reagálni. Elsődleges cél a koordinált kommunikáció és az egységes üzenetek megjelenítése a hadszíntér teljes spektrumán. Ugyanazt az üzenetet kell (kellene) megfogalmazni Brüsszelben, Budapesten és Pol-e Khumriban is. További feladatként jelentkezik, hogy centralizált tervezéssel, illetve koordinációval fokozni kell az egyes képességek összehangolt hatásfokát.

Különböző célcsoportok befolyásolására alkalmazott képességek, funkciók

A különböző célcsoportok befolyásolására alapvetően a következő képességeket, funkciókat alkalmazzák az ISAF-műveletben és a magyar PRT-ban:

- Lélektani műveletek.
- Megjelenés, viselkedés, arculat.
- Kulcsfontosságú személyek kezelése.
- Civil-katonai együttműködés.
- Tömegtájékoztatás.

Tekintsük át ezeket részleteiben!

Megjelenés, viselkedés, arculat:

Fontos hogy a szervezet minden tette, minden megnyilvánulása ugyanazt az egységes képet sugallja. A hitelesség fenntartása elsődleges feladat. A második vonalas megközelítés, mely szerint a helyi szervezeteket helyezük az előtérbe, a Szövetség pedig adott esetben inkább támogatóként, mint projektgazdaként jelenik meg, szintén új típusú megközelítést kíván meg a végrehajtóktól. Ennek keretében a PRT – együtt a helyi kormányzati szervekkel – rendszeresen tart sajtótájékoztatót, a parancsnok a helyi vezetőkkel együtt jelenik meg a helyi médiában.

Posture (póz, tartás):

Az a mód, ahogyan a műveleti terület katonai szereplői, erői tevékenykednek. A feladat végrehajtása során a szervezet valamennyi szintjén helyet foglalóknak folyamatosan szem előtt kell tartaniuk, hogy ha közülük valaki kapcsolatba kerül bárkivel a szervezeten kívül, akkor az illető egyszerre képviseli saját szervezetét, nemzetét és a Szövetséget. Erre a feladatra már a felkészülés időszakában hangsúlyt fektetünk, tudatosan kell felkészíteni az állomány tagjait arra, hogy a tetteik alapján a partnerben barátságos vagy inkább ellenséges kép alakul ki rólunk.

Tömegtájékoztatás:

A műveleti feladatok végrehajtása során folyamatosan számolni kell a média jelenlétével. A velünk kapcsolatos híreket pillanatok alatt képes eljuttatni a helyi és nemzetközi közvéleményhez, kihasználva annak jelentős véleményformáló, befolyásoló hatását. A média természetére jellemző, hogy ha nem kap hírt, akkor keres magának, ezzel téve eleget a közvélemény információ igényének. Ebből következik, hogy számolnunk kell vele, ki kell szolgálni az információs igényeit – ezzel is csökkentve annak az esélyét, hogy számunkra negatív, valótlan szenzáció lásson napvilágot a rendelkezésükre álló, esetenként részleges információk alapján.

Lélektani műveletek:

A PSYOPS rendelkezik azzal az eszközrendszerrel, amely lehetővé teszi a számunkra fontos üzenetek eljuttatását a végrehajtás szempontjából fontos csoportok részére, ezzel próbálva számunkra előnyös módon befolyásolni azok tevékenységét. A PSYOPS-tevékenység fő jellemzője, hogy az üzeneteinket a folyamat során mind-

végig kontrollálni tudjuk. A médiának átadott információt sokszor „ízre szedik”, más környezetbe helyezik, lerövidítik és nem feltétlenül a számunkra fontos részeket emelik ki. A NATO által folytatott lélektani műveletek alapszabálya, hogy mindenképpen igazat kell mondani. Az viszont már más kérdés, hogy – a műveletek céljainak érdekében – a valóság részleteinek kibontása fokozatosan történik. A gyakorlatban ez úgy realizálódik, hogy Baghlan-tartományban, a PRT felelősségi területén, a helyi médiát a PRT a PSYOPS szakemberein keresztül támogatja. A televízió- és rádiócsatornák támogatásán keresztül műsoridőt bérlünk, amiben például a „kérdezd a parancsnokot” című interaktív műsort sugározzuk. A lapokban bérelt hasábkokon rendszeres a magyar oldalak megjelenése. A helyi média a támogatásunk nélkül nem volnának életképes (a nyomtatott sajtó támogatásának keretében például az ETEHAD című újság csak a PRT támogatásával tud megjelenni), így viszont mi is hozzájutunk annak lehetőségéhez, hogy helyi tömegkommunikációs csatornákat tudjunk igénybe venni, hogy elérjük a célcsoportjainkat. Ezekon kívül alkalmazunk óriásplakátokat, különböző szóróanyagokat (röplapokat, plakátokat), a személyes kommunikációt.

Kulcsfontosságú személyek kezelése:

A PRT rendelkezik kapcsolati mátrixszal, ami tartalmazza a szervezet kulcsbeosztásait és a szinteknek megfelelő partnereket. Számításba kell venni a tartományban lévő összes közösséget. Így:

- a helyi államigazgatás, közigazgatás vezetőit (tartományi, járási kormányzó; miniszteriális szervek vezetői; fegyveres szervek vezetőit (ANA, ANP, NDS),
- tradicionális társadalmi vezetőket, véleményformálókat (Shura-vezetők és -tagok, Mullah);
- a nemzetközi szervezetek képviselőit (USAID, UNAMA stb.).

A találkozók előtt a CIMIC-szakemberek háttér-információt állítanak össze a tárgyaláshoz, a PSYOPS-szakemberek pedig – a tárgyaló féltől és a témától függően – előkészítik az érintett csoport részére eljuttatni kívánt fő üzeneteket. A találkozóról feljegyzés készül, amiről az előljáró parancsnokság számára is jelentést kell készíteni. Egy nagyon centralizált ellenőrzés alatt tartott folyamatról van szó, amelynek során mind a találkozók megtervezését, mind a végrehajtást jelenteni kell.

Civil-katonai együttműködés:

A CIMIC-tevékenység a műveletek szerves része. Az előkészítés időszakában fontos kiinduló tervezési információkat nyújt az érintett terület átfogó CIMIC-értékelése. Fontos feladat a civil szereplőkkel való kapcsolat kialakítása és fenntartása. A kinetikus műveletek szüneteiben alkalmazott ún. Hearts and Minds projektek az egész feladatrendszernek csak egy szűk szeletét jelentik. A projektek a műveletek részét képezik annak érdekében, hogy ne keletkezzen vákuum egy kinetikus művelet után egy adott területen.

Folyamatosan fenn kell tartanunk a biztonság és a fejlesztés és az újjáépítés egységét. A CIMIC rövidtávon támogatja a parancsnok küldetését, hosszú távon pedig hozzájárul az adott terület fenntartható fejlődéséhez, ami azzal jár, hogy azt át kell adni a helyiek részére.

„Új média”, közösségi média:

Az ún. új médiát ugyan nem említi a doktrína, így a tervekben sem alkalmazzuk az afganisztáni műveletekben. Úgy vélem azonban, hogy az mindenképpen említést érdemel ebben az összefüggésben is. Egyrészt az ellenállók igen jól alkalmazzák saját információs műveleteikben (gondoljunk csak azokra a videókra, amelyeket a különböző IED-merényletekről töltenek fel különböző videómegosztó portálokra, és amelyek jól mutatják az ellenállók információs képességeit, továbbá a módot, ahogyan a saját információs műveleteiket támogatják kinetikus eszközökkel). Másrészt a közösségi médiaoldalak új dimenziót nyitottak az információáramlásban és a befolyásolásban egyaránt. A 2011 elején lezajlott egyiptomi eseményeket találóan „Facebook-forradalomnak” nevezik.

* * *

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a szövetség parancsnokságain és műveleteiben a nem kinetikus képességek integrációja az elmúlt évek tapasztalatai alapján szükségszerű, de nem öncélú folyamat. A képességek integrációja, azok szoros koordinációja a műveletek különböző fázisaiban, egyértelműen a mindenkori parancsnok küldetésének sikere érdekében történik.

Napjaink katonai műveleteit a TV-képernyők előtt követik az egész világon, ennek köszönhetően egy harcászati szintű, lokális esemény rövid időn belül globális jelentőségű stratégiai problémává válhat. A bemutatott elvek, koncepciók és képességek hatékony alkalmazásával ez a hatás csökkenthető. Kialakítható, és fenntartható az a hiteles kép, ami a katonai feladatok célkitűzéseinek elérése érdekében szükséges.

Végezetül az tudom jelenteni, hogy az MH Összhaderőnemi Parancsnokság vezetése – időben felismerve ezt a folyamatot – a fentiekben vázolt célok elérése érdekében megkezdte az Információs Műveletek hazai koncepciójának kidolgozását. Véleményem szerint a Szövetség tapasztalatait fel kell használnunk a saját munkánk során, legyen szó ország védelmi feladatokról, vagy NATO műveletekről egyaránt.